

BUS-metoder

Ungas ointresse för politik diskuteras med ojämna mellanrum. I BUS-projektet finns erfarenheter som visar att unga på olika sätt är intresserade av samhällsfrågor, och om man får stöd och tilltro både kan och vill ta ansvar. Det många ungdomar saknar är dock erfarenheten av att faktiskt bli tagna på allvar och att ens åsikt kan göra skillnad. Behovet av att handleda unga till konstruktiva lösningar på idéer har varit vägledande för oss och vikten av att se möjligheter istället för problem har varit ledstjärnan under BUS-året

Vinsten av att barn och unga får inflytande på frågor som berör dem har konstaterats om och om igen, men hur går man från ord till handling. Inom projektet BUS – *Barnens & Ungdomarnas Skärgård* har vi provat olika metoder. Projektets röda tråd är delaktighet och skärgårdsidentitet, och har sin utgångspunkt i att ungdomar kan och vill. I BUS har ungdomar varit både målgrupp och aktörer.

Vi hoppas att detta metodhäfte kan ge inspiration till dig som arbetar tillsammans med ungdomar. Vi vill att det ska ge idéer till verksamheter där ungdomars företagsamhet tas till vara, ökar ungas delaktighet och stärker bilden av unga som en resurs. Metoderna är av blandad karaktär; några är framtagna inom projektet, andra lånade och anpassade till rådande förhållande. En del är ingen egentlig metod, utan endast tydliggörande av ett begrepp eller ett förhållningssätt och hur vi använt det i projektet.

Vår erfarenhet från BUS är att en metod som ska främja exempelvis företagsamheten också leder till ökade delaktighet, och en metod som ska öka delaktigheten kan stärka den positiva skärgårdsidentiteten, därför har vi valt att blanda dessa olika metoder och listat dem i alfabetisk ordning.

Trevlig läsning!

Projektledarna för BUS – *Barnens & Ungdomarnas Skärgård*

Lotta Angergård, SKUNK *Intresseorganisationen för ungdomar i skärgården*, Åland

Carina Gustafsson, Region Åboland, Finland

Jonas Linell, SIKO *Skärgårdarnas Intresseföreningars Kontakt Organisation*, Sverige

Agneta Österman, SIKO *Skärgårdarnas Intresseföreningars Kontakt Organisation*, Sverige

Innehåll

Vad är en metod	2
Bygga nätverk.....	2
Framtidsdagar.....	3
Företagsamhet	4
Lek!	5
Lilla Parlamentet.....	8
Möjliggöra möten	9
Skärgårdsmiddagar	11
Stärka elevråd/elevkårsstyrelser	12
Ungdomar i beslutsforum.....	13
Åsiktsdykningar.....	14
Kontaktuppgifter	16

BUS – Barnens & Ungdomarnas Skärgård var ett Interreg. projekt där huvudmålet var att utveckla ungdomars delaktighet och skärgårdsidentitet i Ålands skärgård samt Stockholms-, Egentliga Finlands och Västra Nylands skärgårdsområden. Projektet pågick mellan augusti 2006- september 2007.

Finansiärer: Ålands landskapsregering, Nordiska ministerrådets skärgårdssamarbete, Sekretariatet för Interreg IIIA, Skärgården Stockholms läns landsting, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västra Finlands län, Egentliga Finlands förbund och Nylands förbund.

Vad är en metod

Slår du upp ”metod” i en ordbok kan du exempelvis läsa följande beskrivning; *Planmässigt tillvägångssätt för att uppnå visst resultat.* Utifrån våra erfarenheter som ledare i BUS skulle vi även vilja lägga till begreppet *förhållningssätt* i användandet av en metod. Du som ledare måste tro på metoden, på det du använder den till och möjligheten att uppnå ett resultat genom att använda en specifik metod. När du väljer en metod ska du fundera på vilket mål du hoppas att den ska leda till. Att låna en metod utan att desto mer reflektera över den kan innebära att resultatet blir det omvända. Så vårt tips är att alltid fundera över målet och vilka bakomliggande tankar som finns för användandet av en metod, *innan* du testat den. Efter att du testat en metod, ge dig tid att utvärdera.

Bygga nätverk

En av målsättningarna för BUS har varit att bygga nätverk mellan de olika skärgårdarna. Projektet har möjliggjort kontaktskapande verksamhet trots besvärliga geografiska förhållanden. Tack vare en generös resebudget har möjligheten funnits att bygga upp ett stort nätverk av unga skärgårdsbor. Möjligheten att träffas fysiskt och uppleva saker tillsammans är en av hörnstenarna i nätverksbyggandet. I BUS har det utbytts erfarenheter, fått kunskap om varandras regioner och kultur, hittats nya kompisar och man har fått insikt i att man absolut inte är ensam om att bo på en ö. Det är också viktigt att framhålla att det parallellt med de ungas nätverk skapats ett nätverk för vuxna med intresse av skärgårdsungdomarnas aktiviteter och framtid. Nätverksbyggandet har skett på olika sätt och med ungdomar delaktiga i olika stor utsträckning. Många av de metoder som presenteras i metodhäftet är delar i nätverksbygget.

BUS-träffar

Under BUS-året har det arrangerats tre BUS-träffar, dvs träffar mellan ungdomar från alla tre skärgårdar, en i varje region. BUS-träffarna har haft en mångfald och bredd i sitt aktivitetsutbud, samtidigt som varje träff har haft ett specifikt tema. Träffarna har varit viktiga arenor för fysiska möten. Efter varje träff har deltagarna fått uppdaterade deltagarlistor med e-post och msn för att förenkla möjligheten att hålla kontakt mellan träffarna och i framtiden.

BUS-träffarna är ett exempel på hur ungdomar kan vara delaktiga i att skapa sin egen fritid. Genom att ha unga med i planeringsprocessen så finns en annan kraft och ett annat engagemang. Man ska dock komma ihåg att det även finns många exempel på arrangemang som ungdomar ordnat fått lika lite gehör som när vuxna arrangerar för ungdomar. Men det finns

en styrka i blandningen av ungdomsledares kompetens mixat med ungdomars delaktighet som gör att man oftare hamnar rätt. De personliga kontaktytorna som ungdomarna och ungdomsledarna har är en viktig framgångsfaktor.

En viktig lärdom i projektet har varit att delaktighet och demokratiska beslut tar längre tid än när ledaren fixar själva. Det har varit en balansgång när tiden har varit knapp. Mycket handlar dock om att man som ledare är tydlig med vilka ramar som finns, vilka beslut som fattas och var ansvaret ligger och sedan uppmuntra till aktivitet samtidigt som man finns med som stöd och resursperson. Processen och vägen mot beslut är viktiga bitar för att få alla att känna sig delaktig och kunna ta ansvar. Det är ett ledaransvar att skapa uppgifter på lagom nivå utifrån vad man klarar av. Ungdomar har ju så olika erfarenhet att tas på allvar och ta ansvar.

BUS-blad

Fyra BUS-blad har producerats och dessa har varit en viktig ingrediens för ”VI-känslan” i projektet. Texterna och bilderna i tidningen har framförallt producerats av ungdomar på BUS-träffar eller samband med andra sammanhang där BUS varit med och arrangerat saker. BUS-bladet har bidragit till ökat informationsutbyte mellan skärgårdarna då det har tryckts i 5000 exemplar och sedan fördelats mellan regionernas kommuner, hushåll, skolor, politiker och finansiärer av projektet.

BUS-bladet har förutom att skapa en samhörighet och ökade kunskaper om varandras skärgårdar och livssituation även bidragit till att öka förståelsen hos beslutsfattare och myndigheter som arbetar med skärgårdsfrågor.

Framtidsdagar

Framtidsdagar som metod bygger på ett samarbete mellan skola, lärare, elever och beslutsfattare i kommunen. Syftet med Framtidsdagar är att ge elever i årskurs 9 möjlighet att diskutera aktuella saker som berör dem med beslutsfattare och politiker. Målet är att ge ungdomar en mera praktisk inblick i samhällsfrågor och utveckla aktivt medborgarskap.

Höra ungdomar

I den nya ungdomslagen i Finland (72/2006) www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060072 poängteras ungas möjlighet till delaktighet och att kommunen ska höra ungdomar i ärenden som

gäller dem. Framtidsdagar erbjuder kommunen ett tillfälle att beakta denna lag. Eftersom Framtidsdagarna ordnas under skoltid nås flera ungdomar än de som är politiskt aktiva på fritiden. Inför en Framtidsdag diskuterar och läser eleverna om den egna kommunen. Detta går hand i hand med vad som står i skolornas läroplan för årskurs 9. I samband med detta funderar eleverna på frågor som berör dem och som de vill ställa till beslutsfattarna i kommunen.

Samtliga elever i klass 9 deltar i Framtidsdagen. Mindre skolor kan ha hela högstadiet med. Politiker och eventuellt vissa tjänstemän bjuds in. Media bör också bjudas in, publicitet är alltid bra och lockar ofta fler medverkande.

Programförslag på Framtidsdag

Samling för alla inbjudna politiker över en kopp kaffe innan de träffar eleverna för att skapa en tryggare känsla. Elevkårsstyrelsen/elevrådet deltar och presenterar sig.

9.00-9.30	"Åsiktsdykning" (se metod) för att bryta isen och lätta upp stämningen.
9.30-10.00	Presentation av politikerna för eleverna. De får samtidigt kort förklara (1 min) varför/hur de tycker att kommunen bör satsa på ungdomarna.
10.15-11.30	Workshops. Elever och politiker delas in i mindre grupper där de diskuterar de frågor som eleverna förberett och även nya frågor som kommer fram. Två vuxna och 6-8 elever är lagom. Tanken är att detta skall ske genom dialog mellan ungdomar och vuxna.

Alternativt kan detta pass genomföras som en paneldebatt där politikerna sitter i panelen och eleverna frågar de förberedda frågorna och nya frågor som dyker upp under debatten. Detta kan passa bättre om elevgrupperna blir för stora för ett bra grupparbete. |
| 11.30-12.00 | Mat |
| 12.00-13.00 | Gemensam samling igen.
Grupperna stiger fram presenterar en del av diskussionerna från workshopen för varandra. De har inom grupperna gemensamt plockat ut en eller två saker som de vill presentera och föra vidare.
Önskvärt är att det utses politiker som tar ett personligt ansvar för att ge ett svar på frågorna t.ex. en till två frågor per man. Svaren lämnas till läraren inom utsatt tid. |

Företagsamhet

Ett av BUS syfte har varit att öka ungdomars företagsamhet. I arbetet med att öka företagsamhet hos ungdomar så har inte det första steget varit att fokusera på att starta företag. Projektet har vidgat begreppet företagsamhet till att tala om företagsamhet som att utföra en aktiv handling; "Företagsamhet är att göra något själv, inte bara vänta på att något ska hända, eller att någon annan ska ordna". Företagsamhet går hand i hand med aktivt medborgarskap då möjligheten för en ung person att se att sitt eget engagemang i en fråga kan leda till resultat ökar viljan till företagsamhet.

För unga i skärgården kan deltagandet på en BUS-träff och att våga anmäla sig till aktiviteter tillsammans med (åtminstone i början) okända kompisar ses som att vara företagsam. Utvecklandet av sin sociala kompetens är en del av att utveckla sin företagsamhet.

BUS-träffar

BUS-träffarna är ett exempel på hur företagsamheten stimulerats, både i planering, genomförande och utvärdering. Varje BUS-träff har även lyft upp de företagare som på olika sätt varit inblandad i träffen. Detta för att visa på floran av möjligheter som finns till att livnära sig i skärgårdarna.

Återträff på Utö

Efter första BUS-träffen i Nagu efterlyste framförallt ungdomar i Sverige en återträff. Man ville inte vänta ända till februari för att återse sina nyfunna vänner. En deltagare från Nagu engagerade sig och sin omgivning och resultatet blev en träff för ca 15 ungdomar från Sverige och Åland på svenska Utö. Där fick deltagarna bo på värdshuset, ha aktiviteter i skolan och göra studiebesök på öns ridklubb. Stolthet över den egna ön blev tydlig för initiativtagarna som bjöd in till sin ö och sin skola och framförallt blev det också ett konkret exempel på vad företagsamhet kan innebära. Det är värt att formulera vad man vill då kan det finnas möjligheten att få genomföra sina idéer.

BUS-blad

Media är en metod för att arbeta med företagsamhet. I arbetet med BUS-bladet har olika kunskaper tränats. Kunskaper som är av vikt då det gäller företagsamhet så som samarbete, planering, dead-lines, produktion av text- och bildmaterial.

Lek!

Du blir aldrig för gammal för att leka! För att kunna göra din röst hörd är det bra känna sig trygg, trygg både i en grupp och med dig själv.

Att leka är en metod att både lära känna andra, skratta och skapa trygghet. I BUS har vi använt leken som "icebreakers" och som ett sätt att lära känna varandra då vi träffats på BUS-träffar och andra möten.

Lekarna har framförallt letts av unga ledare som har haft auktoritet i gruppen och en lekglädje som smittat av sig. Det har gjort att deltagarna känt sig trygga och deltagit i lekarna.

Att delta har varit frivilligt, men samtidigt har ledarna peppat alla till att vara med. Här gäller det att ha en bra balans och det är viktigt att välja lekar som inte innehåller kränkande eller utsättande moment. En bra lek bjuder på goda skratt och svetsar samman gruppen.

Maja – SKUNKS lekexpert

Under BUS-träffarna har bland annat Maja Sundblom hållit i lek-trådarna. När hon inte håller i lekar går hon tredje året på gymnasiet på Ålands lyceum och sitter i SKUNKS styrelse.

Maja, vad är ditt bästa tips för den som ska hålla i lekar?

Det viktigaste när man ska hålla i lekar tycker jag är att tänka på:

- ✖ Hur gamla deltagarna som ska leka är
- ✖ Hur många de är
- ✖ Om de känner varandra från förut eller inte

Som ledare tycker jag att man ska tänka på att tala tydligt och högt, och att förklara jättenoga vad det är man ska göra, nästan överdrivet nog. Det är ju viktigt att man förstår reglerna ordentligt! Och kör en testomgång! För det är alltid någon som inte vågar tala om att den inte förstår.

Har du någon favoritlek?

Jag har inte någon speciell lek som är min favorit, men jag tycker om lekar där man får skratta och röra på sig, och där det inte gör något att man inte känner någon annan som är med. En sån lek är ”Klistret”, där delas man in i lag, och sen börjar ledaren ropa ut två kroppsdelar, tex. öra mot lår, eller rumpa mot tå. Varje lag ska fixa ett av lagets öra mot ett av lagets lår. Alla ska vara med i knuten i slutet, och man håller på tills man inte klarar det längre, om laget ramlar är man ute (man ska hålla kvar de ställningar man får). Det lag som klarar sig längst vinner.

Lek & kontakttips

Namn & intresseinventering

Samla gruppen i en cirkel. Se till att alla ryms i cirkeln innan ni börjar. Leken kan göras både sittande eller stående. Varje person säger sitt namn och sedan någonting som man tycker om, en egenskap eller kunskap man har...

- Exempel
- Hej, jag heter Lena och spelar gitarr. Är det någon mer som spelar gitarr?
Alla som spelar gitarr reser sig/tar ett kliv in i ringen.
 - Hej, jag heter Linus och kan vifta på öronen. Är det någon mer som kan vifta på öronen....
 - Hej, jag heter Linn och har tre katter. Är det någon mer som har tre katter....

Sedan fortsätter grannen med att säga sitt namn och berättar någonting om sig själv och formulerar det till en fråga till gruppen. På detta sätt får alla höra varandras namn, får veta någonting om varandra, se vilka som tycker om liknande saker. I BUS-projektet har frågan ”Är

det någon mer som också bor i skärgården?” naturligtvis gjort att alla rest sig/tagit ett kliv in i ringen.

Kontaktbingo

Alla deltagare får varsitt Bingokort och sedan är det bara att följa instruktionerna. Som ledare är din roll att peppa och uppmuntra folk att börja mingla och ställa frågor.

Kontaktbingo

1. Sök upp 5 för dig okända personer och fråga:
 - a) Vad de heter, hur gammal de är och var de bor?
 - b) Be varje person berätta om:
 - ♦ Vad de brukar göra på fritiden?
 - ♦ Den bästa film de sett och varför den är bra...
 - ♦ En rolig sak de varit med om på sistone...
2. Be personen skriva sin autograf på ditt kort.
3. När du har fem autografer på ditt kort skriver du ditt namn tydligt nederst på kortet och lämna den i asken i receptionen, så får du vara med i en utlottning 😊

Hälsningsleken

Det här leken är inte en metod vars huvudsyfte att lära sig namn, utan snarare en icebreaker för samarbete och skrafft.

Alla deltagare samlas på en yta där det finns tillräckligt med utrymme att gå omkring. Första steget är att hälsa på en person med sitt eget namn. När ni hälsat får du den personens namn och den personen får ditt. Sedan går ni vidare och hälsar på nästa person, men då med nytt namn. Sedan går man runt och hälsar på folk med olika namn varje gång. Det gäller att komma ihåg vilket namn du får, eftersom du byter varje gång du hälsar! När du får tillbaka ditt eget namn är cirkeln sluten och du sätter dig ner vid sidan och ser hur de andra får tillbaks sina namn. Tillslut är det bara två personer kvar och de har förhoppningsvis varandras namn. Övningen är förvånansvärd svår att få ut. Ett sätt att göra det enklare är att viska namnet till varandra.

Genom denna lek får du en liten känsla över vilka namn som finns i gruppen och kanske lär du dig något namn också när du hälsar på ”rätt” person. Leken görs med fördel två gånger och mellan de två omgångarna kan ledaren reflektera över huruvida gruppen hjälper varandra att hitta rätt namn, eller ser det som en tävling. Uppmuntra gärna till att koncentrerar sig på att komma ihåg det nya namnet man fått och att hjälpa varandra att hitta rätt namn. Alla blir vinnare på slutet om övningen lyckas.

LÄSTIPS

⇒ På Internet och i metodböcker hittar du enkelt fler lektips!

Besök exempelvis Svenska Scoutrådets Aktivitetsbank www.scout.se

Lilla Parlamentet

Lilla parlamentet är en metod som används för att få en uppfattning om demokrati och delaktighet i den egna kommunen. Samtidigt som man får en del av samhällets resurser deltar man i en process där man bland annat övar sig i att forma sin åsikt, testa olika argument mot andras, presentera idéer om vad man vill ha i den egna kommunen. Lilla parlamentet bygger på ett samarbete mellan skolan, eleverna och kommunen. Metoden kan även användas för ungdomar, men de erfarenheter som delas nedan är utifrån arbete med yngre.

Arbeta fram en idé

Kommunen avsätter en summa pengar som skall gå till barnen i kommunen. Varje årskurs 1-6, eller varje skola i kommunen, arbetar fram en idé om vart pengarna ska gå. Det är viktigt att eleverna tänker på att så många barn som möjligt ska få glädje av resultatet. Två elever/årskurs, eller skola, presenterar sedan bidragen för deltagarna under Lilla parlamentet där man röstar fram en vinnande idé. Skolan/skolorna i kommunen beslutar om hur eleverna ska arbeta fram en idé.

Detta kan exempelvis ske genom;

- Elevrådet/elevkårsstyrelsen kan få som uppgift att ta fram idéer.
- Klasserna kan arbeta fram egna idéer som man vid behov röstar om innan parlamentet.
- Eleverna kan bilda grupper som under fritiden funderar ut idéer som sedan följs upp/kontrolleras av läraren i skolan.

Uppgiftsfördelning

Lärarnas uppgift är att:

- Stöda eleverna i processen
- Se till att idéerna hålls inom en rimlig budget.
- Se till att det följer målet
- Förbereda de elever som skall presentera sin idé under parlamentet

Kommunens uppgifter är:

- Utse en representant för kommunen (gärna ur kommunfullmäktige) som leder Lilla parlamentet som ordförande. Representanten ska också innan röstningen förklara för eleverna vad ordet demokrati innebär och förklara hur en röstningsprocess går till. Sluten röstning rekommenderas.
- Boka kommunens fullmäktigesal för tillfället
- Ordna traktering för pausen mellan presentationer och röstning
- Ansvara för att det vinnande förslaget förverkligas inom en rimlig tid

Presentation & omröstning

En kort ekonomisk redogörelse över kostnaderna för förverkligandet av idén ska finnas med då förslagen presenteras. Presentationerna kan ske på olika sätt, genom en affisch, power point, enbart muntligt. Låt fantasin flöda! Under en bestämd dag samlas alla deltagare i kommunens fullmäktigesal. Deltagarna presenterar sig för varandra. Kommunens representant berättar kort om demokrati, hur det fungerar då fullmäktige samlas och hur röstningen kommer att gå till. Eleverna presenterar idéerna och gör ”reklam” för just sin idé. Under en kort paus kan sedan alla

fundera på vilken idé de skall rösta på. Vid röstningen får endast barnen rösta och blir det oavgjort görs en omröstning. Kommunen ansvarar sedan för att det vinnande förslaget förverkligas inom en rimlig tid – sätt gärna ett datum.

Möjliggöra möten

I BUS-projektet har vi sett vikten av att ungdomar bjuds in i olika sammanhang där deras närvaro och deras åsikter är tas till vara på. Dessa sammanhang är många, inbjudningar till möten är dock färre. Vinsten av att ha olika perspektiv med på möten är inte alltid självklar.

När ungdomar medverkar i traditionella vuxensammanhang är det viktigt att kolla av att arrangören är medvetna om att nya deltagare kommer och att man tillsammans med dem funderar över om man kan anpassa mötesmetoder och möteskulturen utifrån det. Att ha ungdomsperspektiv med sig i alla sammanhang är viktigt. Vissa saker kan tyckas självklara, men det är inte så är alltid fallet. Exempel på saker som kan vara bra att påminna om/kolla upp:

- ✗ Alla som pratar presenterar sig, alla känner inte varandra (om det inte finns tillfällen för lekar ☺)
- ✗ Mötesmetoder som gör att allas åsikter kan tas till vara, inte bara de som vågar prata inför okända människor
- ✗ Bikupor är en bra metod att komma igång och få fram allas åsikter

Förberedelserna är olika beroende på vilken typ av möten. Förberedelsen för ett regelrätt möte skiljer sig från seminarier och konferenser. Men grunden är att du som ledare bör förbereda de nya/unga deltagarna på vad det är för typ av sammanhang de kommer till och om ni ska presentera någonting.

Mötesmetoder som inkluderar & engagerar

- **Bikupa** är en mötesmetod för att få i gång samtal, tankar, idéer hos alla i gruppen. Många tycker inte om att prata i en stor grupp och i bikupan får man ändå möjlighet att dela med sig av sina åsikter. Gruppen delas in två och två och ges sedan några minuter att diskutera en specifik fråga, påstående eller allmänt under ett tema med sin partner. När samtalen börjar hörs ett surr över möte. Samtalen pågår i några minuter och diskussionerna kan sedan presenteras av alla bikupor eller några frivilliga, beroende på bikupans syfte. Ledaren för mötet kan också lyssna in vad de olika bikuporna säger och föra fram olika goda idéer för att få fram ytterligare diskussion.
- **Runda** är en mötesmetod för att se till att alla får komma till tals. En runda kan göras på ett speciellt tema, som presentation eller för att alla ska få säga något inför ett beslut som ska fattas. En person börjar rundan och sedan går ordet vidare i den ordning som man sitter. Grundregeln är att man inte bryter rundan utan alla får prata när det är deras tur. Sedan kan ledaren öppna upp för fria kommentarer eller så gör man ytterligare en runda för reflektioner på varandras inlägg.

För att undvika allt för stor press i väntan på sin tur kan ledaren be alla att skriva ned vad de tycker i frågan först. Det blir då lättare att lyssna på de andra och att säga det man verkligen tycker. På detta sätt är det lättare att hålla fast vid sin idé eller tanke tyckte trots att man kanske blir påverkad av det någon man ser upp till eller som har hög status i gruppen säger.

- **Twärtom metoden** har använts inom BUS både vid möte med elevråd och skolpersonal. Vid elevrådsmöte har den använts som metod för att förbättra elevrådsmöten och vid möten med lärare och föreståndare har det använts för att hitta former och identifiera hinder för att öka elevers delaktighet.

Elevrådet gavs i uppdrag att fritt säga alla saker som skulle göra att elevrådets möten blir så dåliga som möjligt. Skolpersonalen gavs i uppdrag att fundera på alla sätt som innebär att eleverna på skolan skulle bli så lite delaktiga som möjligt.

Alla påståenden skrivs upp och sedan diskuteras hur man kan förhindra att detta ska ske. Metoden ger tillfälle att måla upp ett "skräckscenarie", processledaren ska sedan se till att deltagarna vänder på klagomålen och ser möjligheterna. Sista steget är att fördela ansvaret för de åtgärder som man kommit på t ex genom en överenskommelse eller ett gemensamt kontrakt.

LÄSTIPS

- ⇒ *Kreativa möten En handbok för lyckade möten från Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer* av Ulrika Eklund & Brit Stakston

Nätverk i Sverige

Projektledarna i Sverige hade ett stort, eget nätverk med sig in i BUS. Detta har man tagit till vara på och lyft fram BUS-projektet i olika sammanhang. SIKO hade vid projektets början ingen erfarenhet av ungdomsverksamhet, men ambitionen har varit att öppna dörrar mellan vuxna och unga i vardag och föreningsliv i skärgården. Två tillfällen kan lyftas fram där BUS möjliggjort medverkan för ungdomar i traditionella vuxensammanhang.

Ungdomsdeltagande på Företagarnas Dag

Den 23 november är Företagarnas dag i svenska skärgården. Skärgårdsföretagare från hela skärgårdsområdet träffas för att utbyta erfarenheter och diskutera gemensamma frågor. Hösten 2006 bjöds BUS-ungdomar in till seminariet. Fyra 14-åriga flickor lyssnade till föredrag och deltog i workshop på vuxnas villkor. Ungdomarnas anteckningar från seminariet visade på att flera nya idéer uppstått. Företagarna tyckte det var mycket givande att få en direkt dialog med ungdomar som man annars har svårt att nå. Ungdomarna fick en inblick i att man kan jobba med många olika saker i skärgården idag. Man började fundera på företagande som ett alternativ till anställning och att man inte behöver ha ett jätteföretag med anställda för att kunna försörja sig.

Under seminariet hittade man en rad beröringspunkter. Bland annat behovet av bredband på öarna var lika stort bland unga och gamla, de unga efterlyste webbsidor som presenterade skärgårdsföretagen för att kunna hitta sommarjobb. I en av utvärderingarna från ungdomarna fanns ett intressant citat "Jag tycker det är bra att man talar om för vuxna att vi finns"....

Ungdomsdeltagande på SIKO-seminarium

Till SIKO årsmötesseminarium bjöds två 14-åriga pojkar in som föredragshållare. De berättade om hur det är att vara ung i skärgården idag och svarade på många frågor från de vuxna åhörarna.

De fick mycket uppmärksamhet, blev intervjuade av Dagens Nyheter och tidningen Skärgården. Ungdomarna tyckte det var kul att få berätta ur sitt perspektiv och SIKO fick en viktig inblick hur två pojkar i skärgården ser sin vardag och framtid.

Skärgårdsmiddagar

På Åland flyttar i princip alla skärgårdsungdomar som läser vidare efter högstadiet hemifrån. De flesta studerar på fasta Åland och i Mariehamn, men det finns även de som flyttar till Finland och Sverige för att studera. Idén om skärgårdsmiddagar/träffar kom från SKUNKs styrelse.

Mötesplats

Konceptet bygger på att skapa en mötesplats för ungdomar som flyttat från skärgården. Träffarna ger möjlighet att möta och lära känna andra ungdomar från de olika skärgårdskommunerna, få info om vad som händer för unga, både i Mariehamn och i skärgården samt att få sällskap vid middagsbordet.

Matlagning är en del i vardagen som lyfts upp som tråkig eller svår av ensamboende skärgårdsungdomar. Därför var det en naturlig del att ha mat med på träffarna. Det har varit olika koncept gällande maten; den har lagats gemensamt, lagats av arrangörerna och catering.

Middag

Den första middagen arrangerades direkt efter skolstarten i augusti 2006. Middagarna har utvecklats och den fjärde träffen i slutet av april lockade över 40 personer och arrangerades för både dem som redan flyttat hemifrån och för de skärgårdsungdomar i årskurs nio som var på väg att flytta. På programmet stod bla. erfarenhetsutbyte med goda råd från de som har erfarenheten av att flytta hemifrån vid 16 års ålder, musikuppträdanden och aktivitetstips där olika organisationer bjudits in för att berätta om aktiviteter som finns att göra i Mariehamn och fasta Åland. Vid middagen hade arrangörerna förberett olika frågor och samtalsämnen som kunde diskuteras vid bordet, allt för att underlätta konversationen.

Företagsamhet

En viktig del i hela konceptet med middagarna är att det är ungdomarna själva som planerar och genomför. Den som är handledare finns med och coachar, följer upp och hjälper till där det behövs. Arbetet med träffarna ger förutom rolig verksamhet, en träning i företagsamhet och delaktighet.

Det sker genom aktivt lärande i de olika delarna av arbetet med en middag/träff; inbjudan, informationsspridning, matinköp, upphandling, budgetering, förverkliga idéer, aktivt planera och leda.

Stärka elevråd/elevkårsstyrelser

I BUS har elevråden varit en viktig del i arbetet för att utveckla strukturer för ungas delaktighet framförallt i Finland och Åland. Arbetet med elevråden har dels skett genom nära kontakt med skolorna och till elevråden där projektledarna har funnits som en extern resurs, dels genom att arrangera gemensamma utbildningar för elevråden och dess handledande lärare dels genom att på plats vara "bollplank" och stöd för bägge grupperna.

Extern resurs

Arbetet som en extern resurs har möjliggjort för projektledaren att tillföra skolan extra energi och nya idéer. Det finns många gånger en motsättning mellan elevrådets roll och medbestämmanderätt och föreståndare och lärares yrkesroll och tidspress. Därför är det viktigt att skolan lägger tid på att tydliggöra vad som står i lagen, att ta fram styrdokument och klargöra vad det innebär för lärare och elever på skolan. Utan ramar och riktlinjer är det lätt att förväntningarna inte stämmer överens med möjligheterna.

Utbildning

Inom BUS har fyra utbildningar arrangerats för elevråden och dess handledare. Vi har sett vikten av samla elevråden och handledare inom respektive skärgård för utbildning, erfarenhetsutbyte och nätverkande. Utbildningarnas fokus har varit på elevrådet, dess uppgifter och möjligheter, mötesteknik, erfarenhetsutbyte och annat knutet till elevråd, men även innehållit olika kontaktskapande metoder för att stärka banden/nätverken mellan elevråden och deras representanter.

LÄSTIPS

⇒ Engagerade elever – en samverkande skola handbok för elevkårens handledande lärare
Undervisningsministeriets publikationer 2005:36 av Leena Nousiainen & Ulla Piekkari

Ungdomar i beslutsforum

Ungdomar i styrgruppen

När BUSs styrgrupp skulle tillsättas beslutade organisationerna bakom BUS (SIKO, SKUNK och Region Åboland) att varje region skulle ha *minst* en ung person i styrgruppen. Det är viktigt att man inte låter en ungdomsplats i en styrgrupp eller styrelse blir beviset på att man har ungdomsinflytande. Man måste ge utrymme för flera ungdomar och både fundera över formerna för möten och ge goda underlag för beslut. Beslutet om att varje region hade en ungdom i styrgruppen säkerställde att det åtminstone vara tre unga representanter i BUS styrgrupp som kunde stötta varandra i arbetet. SKUNK som jobbat länge med att ha unga i sin styrelse valde att ha bara unga i styrgruppen men att backa upp med verksamhetsledaren som suppleant.

Lärdomarna från BUS-året har varit att det är viktigt att lägga tid på att planera möten för att ha metoder som inkluderar alla i samtal. En styrelse består i princip alltid av människor som pratar olika mycket och tar olika mycket plats. Är du ny i ett sammanhang kan det vara svårt att föra fram sina åsikter och då är det bra med metoder som gör att alla får tid att prata, antingen i helgrupp genom en runda, i mindre grupper eller i bikupor (två och två) för att sedan redovisa för hela gruppen (se förklaringar under stycket *Möjliggöra möten*).

Unga i styrelsen

Den förening som har mest erfarenhet inom BUS av unga i styrelsen är SKUNK. Att unga kan och vill vara med och ta ansvar och förverkliga sina idéer är verklighet i Ålands skärgård. Här finns SKUNK – *Intresseorganisationen för ungdomar i skärgården*. Föreningen grundades år 1989, efter att ha fungerat i projektform under fyra år. I styrelsen för SKUNK sitter ungdomar mellan 13-20 år. SKUNK har en verksamhetsledare, Mia Hanström, som i snitt jobbar fyra-fem timmar i veckan med SKUNK

Mia, många organisationer vill ha unga i styrelsen, hur kommer det sig att SKUNK har lyckats?

Det hela är en blandning av vuxnas tilltro till ungdomars förmåga att ta ansvar och ett långsiktigt arbete med att bygga upp en form och struktur för styrelsearbetet som passar unga människor. Jag som verksamhetsledare ser på mitt arbete med styrelsen både som ett pedagogiskt uppdrag och som ett teamarbete. Där mina kunskaper i ungdoms- och styrelsearbete kombinerat med styrelseledamöternas erfarenheter och idéer gör att vi idag har en pigg, framtåt och stark organisation. Det gäller att hela tiden arbeta med formerna för möten och balansen mellan mitt ansvar som verksamhetsledare och styrelsen möjligheter att ta sitt ansvar. Att de känner och vet att de har kontroll på läget utan att behöva belastas av detaljer som jag som verksamhetsledare och vår arvoderade ekonom ska ta ansvar för.

Bli tagna på allvar

Det är viktigt att komma ihåg att en eller ett par unga inte är representativa för alla unga, det är inte alls säkert att de vet bättre vad andra unga tycker, tänker eller vill. Ibland är en ungdomsarbeters generella kompetens om ungdomar och deras intressen ett viktigt tillskott i diskussionen även när unga människor ska fatta beslut. Det är dock viktigt att unga människor inte blir en form av "gisslan" i en förening – dom sitter främst där för att förening ska kunna säga att den minsann har unga i sin styrelse. En annan viktig sak är att unga inte är vana att bli tagna på allvar och därför ofta själva till en början inte tänker att de kan. Här gäller det båda att bygga upp förebilder och uppmuntra och knuffa på olika unga att ta steget att komma med.

Ge stöd

Min erfarenhet är att t ex en 14-åring minst lika bra kan ta ansvar och vara aktiv i en styrelse som en vuxen, bara ramarna och strukturer fungerar så att man kan växa med uppgiften och att metoderna på mötena är någorlunda kreativa. Att som jag ibland hör man givit unga ansvar i t ex elevråd och sedan inte givit dem stöd, "coaching" och ramarna för uppdraget är direkt förkastligt. Det är som att ge en grupp en hög med bräder och säga det vore ju bra om ni gjorde något som ev. kan ta sig över ett vatten med.

På Åland och i Finland har vi dock ett problem och det är att lagstiftningen kräver att man på ordförande och kassörs posten ska vara över 18 år. De har ibland komplicerat när SKUNK i sin styrelse haft för få över 18 år eller där någon under 18 år passerat för posten.

Åsiktsdykningar

Kärt barn har många namn ☺ *Åsiktsdykningar*, *Amerikansk debatt* och JA/NEJ-vandring är tre namn på denna värderingsövning som använts vid flera tillfällen i BUS. Den passar vid isbrytningar, för att väcka debatter och för att lyfta fram olika aktuella teman. Förbered ca 10-15 åsikter på det tema du vill ta upp. Det är viktigt att åsikterna är neutrala och att både ja och nej svar är lika accepterade.

Argumentation

Övningen börjar med att den som leder övningen säger ett påstående. Deltagarna funderar och går sedan till JA-hörnan eller en NEJ-hörnan. Vid respektive hörna diskuterar man sedan tillsammans med de övriga som haft samma åsikt om varför de valt denna hörna. Om någon är ensam i sitt hörn går ledaren dit och pratar. Sedan ska JA och NEJ sidan berätta för varandra varför de står på sin sida och samtidigt försöka övertala/övertyga de från andra hörn att byta åsikt. Ledaren styr och ger ordet turvis till båda sidorna. Sidan med minst personer börjar. Alla får fritt byta sida hur många gånger som helst under debatten.

Ledaren ska förhålla sig neutral till diskussionen mellan grupperna. Ledarens egna åsikter får inte komma fram. Ord som "bra, fint, det stämmer" skall inte användas för att markera att den ena sidans åsikter skulle vara bättre. Samtidigt är det viktigt att påpeka att ingen åsikt är fel och ledarens ska uppmuntra folk att våga argumentera och säga sin åsikt.

Frukostfråga

Genom att börja med frågan ”Jag fick själv bestämma vad jag åt till frukost i morse”, kan du som ledare visa att det inte alltid är så enkelt att svara JA eller NEJ, utan att argumentationen och motiveringarna till sitt svar är det mest intressanta. Några kommer att svara JA och mena på att de själva valde vid frukosten vad de stoppade i munnen, medan några kommer att svara NEJ och argumenterar att de bara kunde välja utav det som fanns på frukostbordet (och som kanske bestämts av lägerledaren/föräldrar).

Exempel på åsikter använda vid BUS-sammanhang

- Det är in (populärt) att flytta till skärgården.
- Miljön i skärgården ser ungefär ut som i dag om 50 år.
- Människorna i skärgården har det ungefär som i dag om 50 år.
- Skärgårds ungdomar mognar tidigare än andra.
- Det är bra att flytta hemifrån efter nian.
- Vuxna lyssnar på ungdomarnas åsikter.
- Det är lätt att påverka i hemkommunen.
- Det är tryggt att bo i skärgården.
- Man kan vara mer ensam i en storstad än i en mycket liten ort.
- Man måste vara som alla andra för att passa in i en liten ort.

Kontaktuppgifter

SKUNK intresseorganisationen för ungdomar i skärgården

SKUNK är de åländska skärgårdsungdomarnas intresseorganisation. Intresse har dubbel betydelse; dels att bevaka skärgårdsbarn och ungas intressen, dels att stärka, utveckla och arrangera fritidsverksamhet. Målgruppen är 7-20 år. Unga leder unga i SKUNK som leds av en styrelse där de flesta medlemmarna är mellan 13 - 20 år.

Mer info www.skunk.ax

Region Åboland

Region Åbolands syfte är att utveckla medlemskommunernas intressebevakning och service, att stärka och stöda kommunernas verksamhetsförutsättningar och att utveckla samarbetet mellan kommunerna i Åboland.

Mer info www.regionaboland.fi

SIKO Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation

SIKO är ett politiskt obundet samarbetsorgan för intresseorganisationer inom Stockholms läns skärgårdsområde. Vi slår vakt om de bofastas intressen ifråga om näringsliv, kulturliv och samhällsfrågor.

Mer info www.siko.org.se

